

Het meten van de kwetsbaarheid van de legale economische sectoren voor georganiseerde criminaliteit

Onderzoekers:

Johan Hansens (UA) (Methodologie-casestudy)
Christopher Black (UG) (Methodologie)
Melanie Defruytier (UG) (Casestudy)

Promotoren:

Prof. dr. Brice De Ruyver – Prof. Dr. Tom Vander Beken (UG) (coördinatie)
Prof. dr. Ludo Cuyvers (UA)

Opdrachtgever:

DWTC
Programma Actuele Problemen m.b.t. de Sociale Cohesie

1. Inleiding

In de jaarrapporten van de Rijkswacht en nadien de Minister van Justitie werd de georganiseerde criminaliteit tot voor kort voornamelijk bekeken vanuit de criminaliteit zelf, waarbij steeds werd gefocust op de activiteit/criminaliteit van bepaalde criminele groepen, op basis van een statistische weergave van de criminaliteit in België. Het gevolg was dat het fenomeen van de georganiseerde criminaliteit eerder vanuit een statische visie werd benaderd dat weinig ruimte overliet aan een preventief beleid of aanpak. Sinds 1996 werden echter verschillende politieke intenties geformuleerd om meer aandacht te besteden aan een vernieuwde aanpak van het fenomeen. Twee aspecten werden daarbij sterk benadrukt: enerzijds bleek een bestrijding van het fenomeen enkel mogelijk wanneer een duidelijke beeldvorming van de georganiseerde criminaliteit aanwezig was, waarbij niet alleen statistische, en situationele bronnen moeten worden aangewend, anderzijds diende de analyse van het fenomeen eveneens te steunen op een bredere basis van bronnen die toelaat de dreiging ervan beter te schetsen. Concreet werd het gebruik van **dreiging- en risico-analyses** vooropgesteld. Tevens werden vier uitgangspunten waar verhoogde aandacht aan diende besteed te worden centraal geplaatst. In de eerste plaats diende het fenomeen zelf opnieuw grondig bekeken te worden. Vervolgens werd een nieuwe analyse vooropgesteld inzake de bestrijding ervan. Ten derde werd gefocust op de invloed van de relatie 'criminaliteit en illegale activiteiten' op de maatschappij. Het was evenwel het vierde luik dat specifiek werd benadrukt: **de invloed van de georganiseerde criminaliteit op de legale economie en maatschappij**.

Het ontbrak de toenmalige Rijkswacht echter aan een uitgewerkte **methodologie** om een dergelijke strategische analyse te concretiseren. Noch bestonden er in het buitenland uitgewerkte voorbeelden die de dienst kon aanwenden of zelfs maar begeleiden in hun beleid.

In een eerste fase werd daarom de Universiteit Gent aangezocht om een algemene methodologie uit te werken die de overheidsdiensten in een later stadium voor concrete analyses zouden kunnen gebruiken.¹ Dit werk werd begin mei 2001 afgerond, maar hiermee werden echter enkel de grote lijnen uitgezet.

Dit stuk is de samenvatting van het onderzoek dat enkel de analyse van de kwetsbaarheid van legale economische sectoren tot voorwerp had. Het onderzoek werd uitgevoerd van 2001 tot 2003 en bestaat uit twee delen: de uitwerking van een algemene methodologie om de kwetsbaarheid in de sectoren te duiden en de toepassing ervan in een casestudy van de diamantsector.

2. De methodologie

2.1 Doelstellingen van de methodologie

Zoals reeds in de inleiding vermeld, is het doel van de methodologie de creatie van een instrument waarmee de diensten die betrokken zijn bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in staat kunnen worden gesteld de kwetsbaarheid van legale sectoren te identificeren. Een dergelijke oefening heeft vooral preventieve doelstellingen aangezien zij moet toelaten probleemgebieden te identificeren die vooralsnog niet door (georganiseerde) criminaliteit zijn aangetast. Kwetsbaarheid houdt immers niet alleen concrete aantasting in, maar ook het risico daarop.

2.2 Begrippen en concept

Vooraleer aanvang te nemen met de eigenlijke methodologie, dienen de gebruikte begrippen duidelijk omschreven te worden, gevolgd door een voorstel van een concept waar de twee centrale elementen van dit onderzoek, namelijk de georganiseerde criminaliteit, als criminologische actor, en de sector, als economisch actieterrein waarin hij actief is, samen worden weergegeven.

In het onderzoek wordt, voor het begrip **'georganiseerde criminaliteit'**, de sinds 1992 in België gehanteerde definitie van het *Bundeskriminalamt* (BKA) gehanteerd:

1. *Het planmatig plegen van misdrijven die elk op zichzelf of in hun totaliteit van aanzienlijke betekenis zijn;*
2. *vanuit het streven naar winst of macht;*
3. *waarbij meer dan twee betrokken personen samen handelen;*
4. *gedurende een vrij lange of onbepaalde periode;*

---

¹ Zie: BLACK Chris, VANDERBEKEN Tom, FRANS Bruno and PATERNOTTE Marc, *Reporting on Organised Crime. A Shift from Description to Explanation in the Belgian Annual Report on Organised Crime*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 2001, pp. 117.

5. met verdeling van taken waarbij:
- a. gebruik gemaakt wordt van commerciële structuren;
  - b. en/of toevlucht wordt genomen tot geweld of andere intimidatietechnieken;
  - c. en/of waarbij invloed wordt uitgeoefend op het politieke leven, de media, het openbaar bestuur, de justitie of het bedrijfsleven.

Hiermee volgden we de keuze van het Belgische Parlement dat reeds in 1992 voor deze beschrijving opteerde en dat opnieuw bevestigde in 1996. Het leek dan ook weinig zinvol te opteren voor een andere, afwijkende definitie.

Al vlug bleek evenwel dat het begrip 'economie' te ruim en te vaag was, zodat de aandacht werd gericht op het aspect **sector**, dat als deelverzameling van de economie enige organisatie en orde bracht in de gehele economie. In de literatuur was echter geen geschikte definitie voorhanden, zodat we zelf de volgende omschrijving opstelden:

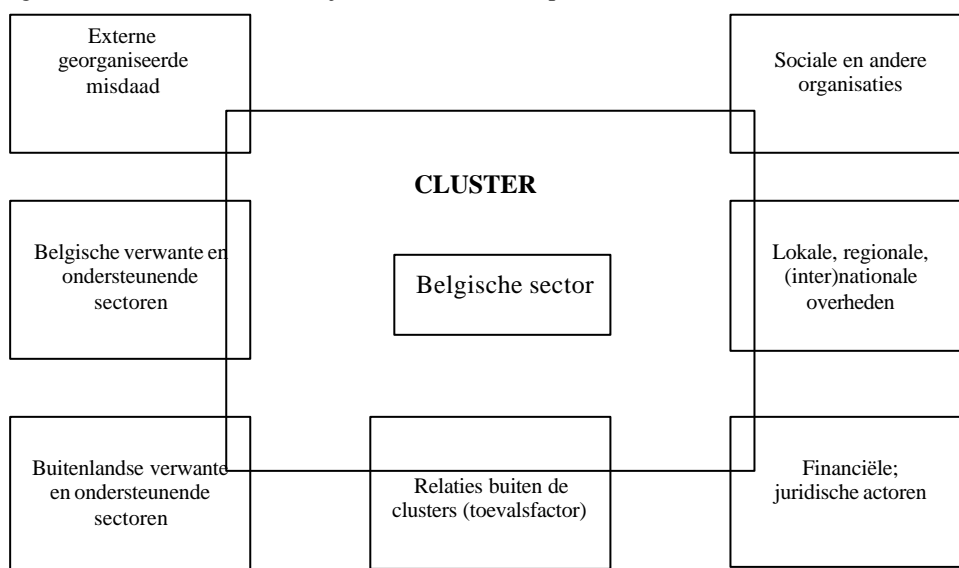
'Een sector is het geheel van ondernemingen, samengebracht in het productieproces en het handelsproces, voor de fabricage en/of de verhandeling van een specifiek hoofdproduct of dienst, en die tevens onvervangbaar is in het geheel van de sector.'

Het begrip was echter ontoereikend omdat hiermee geen aandacht werd besteed aan de ruimere omgeving van de sector, die bestaat uit allerlei betrokkenen en factoren die een belangrijke invloed uitoefenen op de spelers en hun activiteiten in de sector, maar niet tot de sector zélf behoren. Om deze bredere context in beeld te brengen, werd beroep gedaan op het 'uitgebreide ruitmodel' van Michael PORTER, dat op een abstracte wijze in staat was om de ruimere omgeving van de sector te beschrijven. Deze omgeving werd de **'cluster'** genoemd.²

Naast een macro-economische visie was tevens een micro-economische omschrijving van de entiteit vereist. Hoewel met de sector en de cluster een algemeen en inhoudelijk beeld ontwikkeld kan worden van de criminaliteit en de sector, wilden we tevens inzoomen op het micro-economische aspect van de sector, meer bepaald de bedrijfsstructuur van de ondernemingen. Daarvoor was het echter noodzakelijk dat tevens begripsomschrijvingen van de bouwstenen van entiteiten werden ontwikkeld en werd het begrip **'business-process'** geïntroduceerd, waarmee alle processen in een entiteit die input omzetten in output worden bedoeld.

2.3 Conceptueel kader: het clustermodel

Omdat verscheidene begrippen van twee geheel verschillende vakgebieden in dit onderzoek moeten worden samengebracht, was het noodzakelijk dat hiervoor een specifiek model werd ontwikkeld.

² Zie: PORTER Michael, *Competitive Advantage of Nations*, New York, Free Press, 1991, pp. 855.

Het zogenaamde **'clustermodel'** steunt op twee benaderingen:

Eenzijds beroepen we ons op de *'spectrum of enterprise'* ideeën van SMITH die stelt dat de georganiseerde misdaad zich veeleer organiseert zoals een legale onderneming die met een productie of levering van goed of dienst op de eerste plaats winst tracht te maken, maar tegelijkertijd afhankelijk is van andere betrokkenen, als leveranciers, verdelers,... Daarmee wordt de georganiseerde misdaad gezien als een economische actor.

Anderzijds gebruiken we 'het ruitmodel' en 'de clusterbenadering' van PORTER om de omgeving van deze georganiseerde misdaad bij zijn infiltratie in de economie, meer bepaald in de sector, op een zo volledig mogelijke manier te beschrijven, opdat de interactie tussen de criminaliteit en de omgeving zo optimaal mogelijk in beeld kan gebracht worden.

Centraal staat de **kernsector**, met name het geheel van subsectoren (activiteiten), in België aanwezig. Dit nationale aspect is evenwel slechts een keuze die in dit onderzoek gemaakt is, omdat het de bedoeling is op basis van de ontwikkelde methodologie sectoranalyses in België door te voeren. Het spreekt voor zich dat een andere geografische omschrijving eveneens mogelijk is.

Een aantal subactiviteiten van de kernsector kan zich echter in het buitenland bevinden, zodat ook het internationale aspect van de Belgische sectoren voldoende moet benadrukt worden. Hiervoor werd specifiek één actor vooropgesteld: **'de ondersteunende en verwante sectoren in het buitenland'**.

Anderzijds vonden we, gezien het Belgische karakter van het onderzoek, dat een onderscheid moest gemaakt met een andere actor: **'verwante en ondersteunende sectoren in België'**. Hiermee wordt verwezen naar leveranciers die voornamelijk ondersteunende diensten leveren. Het onderscheid leek op zijn plaats omdat buitenlandse sectoren in zekere mate andere bestaansvoorwaarden kennen dan de Belgische sectoren, doordat ze in andere landen, continenten, cultuurgemeenschappen e.d. gelegen zijn.

Vervolgens vermelden we de **'overheid'**, die voor talrijke zaken verantwoordelijk is, zoals het scheppen van een wettelijk kader, opleiding en onderwijs, politieke taken,...; **'de sociale organisaties en andere (f)actoren'**, **'de financiële en juridische actoren'** en **'de toevalfactor'**, die verwijst naar toevallige vriendschapsbanden tussen individuen binnen en buiten de sector.

Een enigszins aparte actor is de **'georganiseerde misdaad'** die zoals eerder werd erkend, ook met de sector kan interfereren.

Al deze actoren zijn echter geen gefixeerde spelers ten opzichte van de sector. Op basis van de theorie van PORTER indachtig, wordt ervan uitgegaan dat alle actoren, inclusief de sector, in een dynamisch kader bestaan en een sterke interactie met elkaar kennen. Het gevolg is dat de georganiseerde criminaliteit niet alleen rechtstreeks maar ook onrechtstreeks, via een andere actor contact kan zoeken met de sector, of omgekeerd.

Door een economische grens te trekken (de cluster), kan een onderscheid gemaakt worden tussen de criminaliteit afkomstig van de cluster en/of de sector enerzijds en de georganiseerde criminaliteit die niet tot de sector/cluster behoort anderzijds. Beide vormen werden respectievelijk interne en externe georganiseerde criminaliteit genoemd. Het feitelijke verschil tussen beide is dat interne georganiseerde misdaad een eigen economische activiteit heeft en dus de status van een legale ondernemer heeft. De externe criminaliteit echter, beschikt niet over deze faciliteiten en zal verplicht worden te kiezen voor een strategie van infiltratie, waardoor hij twee opties heeft. Ofwel treedt hij officieel tot de sector toe, ofwel beperkt hij zich tot een financiële of materiële injectie in een bestaande onderneming, zonder evenwel verantwoordelijk te worden voor de feitelijke leiding in het bedrijf.

2.4 De methodologie

De methodologie zelf bestaat uit vijf fasen:

- 1) **de sectoromschrijving:** waarin de sector en marktspelers worden belicht vanuit een vooral economische benadering.
- 2) **de cluster- en omgevingsanalyse:** waarin de ruimere context van de sector in beeld wordt gebracht. Terwijl de omgevingsanalyse de belangrijkste trends op politiek, economisch, sociaal-cultureel en technologisch vlak, in kaart brengt van de macro-omgeving van de sector, daalt de clusteranalyse af naar het mesoniveau door het bestuderen van de actoren in de onmiddellijke omgeving van de sector.
- 3) **de referentiemodellen:** waarin informatie wordt aangedragen over het microniveau van de sector, namelijk de 'entiteiten'. In deze fase wordt getracht een standaard bedrijfsstructuur op te

stellen dat als model kan dienen voor de entiteiten met eenzelfde activiteit in de sector. Het model wordt opgebouwd aan de hand van het identificeren van een keten van *'business processes'*, die input en output van diverse ondernemingsactiviteiten dienen te visualiseren.

- 4) **de breedte- en dieptescan:** waarin de informatie die wordt aangedragen door de drie voorgaande fasen wordt geordend om die zinvol te kunnen beoordelen. Het eindresultaat van deze twee analyses is het opstellen van een kwetsbaarheidprofiel voor de legale economische sector die het onderwerp van het onderzoek uitmaakt. Om deze fase enigszins te structureren wordt een diagram van indicatoren gebruikt dat bestaat uit vijf grote onderdelen, waarvan de eerste vier rechtstreeks te maken hebben met de *'task environment'*:

1/ toetredingsdrempel: iedereen die tot de sector wil toetreden moet voldoen aan wettelijke, sociaal-culturele en economische voorwaarden. Dit onderdeel is opgebouwd uit de volgende belangrijke indicatoren: wetgeving en regelgeving, bedrijfscultuur, marktstructuur en – concentratie en vereiste vermogen.

2/ levensvatbaarheid van de entiteit: waarin de financieel-economische situatie van de entiteiten in de sector van naderbij wordt beken. Dit onderdeel is opgebouwd uit de indicatoren solvabiliteit, transacties en kosten.

3/ aard van het product: verwijst naar een reeks van producteigenschappen die worden geëvalueerd op hun aantrekkelijkheid voor georganiseerd crimineel initiatief. Zes productkwaliteiten worden beoordeeld aan de hand van zes gelijknamige indicatoren: productmobiliteit, waarestabiliteit, integriteit van het product, productdifferentiatie, prijselasticiteit en compatibiliteit/flexibiliteit. Het invullen van deze indicatoren wordt uitgevoerd rekening houdend met drie mogelijke functies van het product: als handelsgoed, als betaalmiddel en als investeringsgoed.

4/ internationale context: waarbij de kwetsbaarheid van de legale sector onder studie wordt bekeken vanuit de bestaande internationale positie en handelsrelaties.

5/ alternatieve markten: waarbij naast andere legale sectoren als mogelijk actieterrein voor 'crimineel ondernemen' wordt belicht, ook aandacht uitgaat naar de aanwezigheid, aard, omvang en structuur van de zwarte markt.

Nadat de indicatoren aan de hand van de ingewonnen informatie zijn ingevuld, wordt per indicator een kwetsbaarheid toegekend. Daarvoor wordt beroep gedaan op een schaaltechniek bestaande uit vier labels identificeert, gaande van 'zeer grote', 'grote', 'kleine' tot 'zeer kleine kwetsbaarheid'. Het gebruik van deze labels is echter allerm minst evident, omdat de omschrijvingen van de labels weinig concreet en mogelijk zelfs betwistbaar zijn. In de praktijk hangt de toewijzing aldus af van de interpretatie van de ingewonnen informatie door de individuele onderzoeker, maar hoewel er steeds een wetenschappelijke verantwoording voor de keuze van het profiel aanwezig is, zal er wellicht discussie kunnen bestaan over sommige profielen.

Het resultaat is hoe dan ook dat elk onderdeel en elke indicator van het diagram een kwetsbaarheid krijgt toegewezen. Het kwetsbaarheidprofiel van de onderdelen die opgebouwd zijn uit verschillende indicatoren wordt bepaald door de kwetsbaarheden van de verschillende indicatoren van het onderdeel af te wegen tegenover elkaar. Niettegenstaande de analyse is gestaafd door een wetenschappelijke en logische methodische onderbouw kan ook hier het 'subjectieve' in de beoordeling een intermediaire rol spelen. Dit maakt dat de onderzoekskeuzes steeds vatbaar zijn voor discussie.

Vervolgens wordt een lijst van prioritaire kwetsbaarheden opgesteld, waarbij de meest dringende kwetsbaarheden bovenaan en de minst belangrijke onderaan geplaatst worden. Toch mag niet al te veel belang gehecht worden aan zulke lijst, omdat elke indicator enkel een zeer specifiek element aangeeft, terwijl tekortkomingen in de sector veelal moeten geïdentificeerd worden aan de hand van een combinatie van indicatoren. Een lijst van indicatoren kan daarmee wel enige betekenis geven aan het (theoretische) belang van de indicator, maar kan in de praktijk slechts een beperkte invloed hebben op de formulering van conclusies en aanbevelingen.

Gezien de informatie enerzijds van toepassing is op een macro- en mesoniveau en anderzijds op een microniveau, dient de hele oefening twee keer te worden uitgevoerd. De **breedtescan** is in dit opzicht de analytische verwerking van de informatie uit de sector- en clusteranalyse, terwijl de **dieptescan** wordt uitgevoerd op basis van de informatie van de referentiemodellen.

- 5) **conclusies en aanbevelingen:** waarin op basis van het profiel dat de breedte- en dieptescan opleverden, in de eerste plaats algemene conclusies worden geformuleerd. Deze dienen vervolgens om aanbevelingen te formuleren die het volledige of gedeeltelijke kwetsbaarheidsprofiel in positieve zin dienen te verbeteren.

3. De casestudy

3.1 Inleiding

Met de casestudy wordt de uitgewerkte methodologie toegepast op een Belgische sector. De keuze viel op de **diamantsector**, op basis van een aantal argumenten, o.a. het feit dat uit een parlementair onderzoek bleek dat er een gebrek was aan wetenschappelijke studies over de Belgische sector en zijn mogelijke kwetsbaarheid voor georganiseerde criminaliteit, zowel voor wat betreft de nationale als de internationale context.

Bij het uitvoeren van de casestudy werd beroep gedaan op verschillende typen van bronnen. In de eerste plaats werd een uitgebreide literatuurlijst opgesteld, bestaande uit boeken, wetteksten, algemene en gespecialiseerde tijdschriften, vertrouwelijke en officiële gegevens, andere gedrukte en audiovisuele bronnen en websites.

Daarnaast werden relevante contactpersonen, van wie een aantal op regelmatige basis, geraadpleegd die enerzijds een actieve functie hebben in de sector, anderzijds deel uitmaken van overheidsdiensten die betrokken zijn bij de diamantsector in België. Om de resultaten van deze bevragingen zo veel mogelijk te kunnen nuanceren, werden tevens studiereizen georganiseerd naar de Verenigde Arabische Emiraten, Zuid-Afrika, Groot-Brittannië en Australië, waar opnieuw tal van relevante personen werden bevestigd.

3.2 De sectoromschrijving

Alvorens aanvang te kunnen nemen met de nationale dimensie van de Belgische diamantsector, worden eerst enkele aspecten die het nationale karakter overstijgen, toegelicht. Nadien wordt de Belgische diamantsector besproken.

De Antwerpse diamantsector neemt, met zijn functie als groothandelsmarkt voor ruw en geslepen, een belangrijke positie in tussen de andere schakels van de *'diamond pipeline'*. De internationale diamanthandel is opgebouwd uit een aantal schakels gaande van diamantontginning tot het verkopen van diamanten juwelen.

Diamantontginning wordt uitgevoerd door een grote diversiteit aan producenten, die evenwel in twee groepen kunnen worden ingedeeld. Enerzijds zijn er enkele zeer grote multinationals actief in de diamantwereld, die naast diamantontginning in de meeste gevallen nog andere ertsdelven. Andere producenten bestaan uit kleinere en minder georganiseerde producenten en individuele gravers die zich voornamelijk in Centraal Afrika bevinden en hun goederen vooral verkopen aan opkopers op de lokale markt.

Vervolgens worden de stenen naar de Antwerpse groothandelsmarkt gebracht. Daar wordt de reusachtige hoeveelheden diamant in kleine, specifieke pakketten herverdeeld die opnieuw worden uitgevoerd naar de buitenlandse verwerkings- en bewerkingssteden, waar de stenen worden gekleefd, gezaagd, gesneden en geslepen.

Nadien worden ze opnieuw naar de groothandelsmarkt gebracht of rechtstreeks aan een juwelier of juwelenmaker verkocht, waarmee de *'pipeline'* van diamant eindigt.

Binnen de internationale diamantmarkt speelt quasi-monopolist De Beers een belangrijke rol in het bepalen van de prijs van het product en de marktcondities. De Beers slaagde er als monopolist gedurende jaren in de prijs van het ruw kunstmatig hoog te houden, gezien 80% door hen werd gedolven. Er is dan ook sprake van een prijszetting, in plaats van een prijsvorming volgens de vrije marktprincipes. In een conjunctuurgevoelige en kapitaalintensieve sector waar de concurrentie hard is, neemt diamantgigant De Beers een belangrijke plaats in.

De prijs van ruwe diamant wordt voornamelijk bepaald door de hoge exploitatiekosten enerzijds en de marktvoorwaarden anderzijds.

De eigenschappen van geslepen diamant die bepalend zijn voor de prijsvorming zijn in de diamantwereld bekend als de *'4C's'*: *color, carat, cut en clarity*. Kleur, gewicht (*carat*), slijpsel (*cut*) en zuiverheid worden telkens onderverdeeld in gradaties, zodat aan elke steen automatisch vier gradaties wordt toegewezen. Daarnaast spelen ook nog andere factoren een rol, zoals de dollarkoers, de maatschappelijke

en economische ontwikkelingen in de wereld,...De complexe wijze waarop de prijs tot stand komt, toont evenwel meteen aan dat ze weinig transparant en zelfs verwarrend is voor de doorsnee consument.

De Belgische diamantsector

Volgens de Nace-bel-code³ zijn er in België slechts twee activiteiten die rechtstreeks verwijzen naar de handel in of bewerking van diamant: 'groothandel in diamant' (code 51561) en 'bewerking van diamant' (36221). De eerste activiteit verwijst naar de groothandelsfunctie in de diamanthandel, het tweede naar het kloven, zagen, snijden of slijpen van diamant. Naast deze twee functies zijn er evenwel nog een onbekend aantal diamantmakelaars (de officiële term is 'handelsbemiddeling in overige goederen' en 'niet-gespecialiseerde handelsbemiddeling') en ondernemers die óf handel drijven in naam van een groothandelaar, óf voor eigen rekening handel drijven in diamant, zonder geregistreerd te zijn als groothandelaar en die we 'diamanthandelaars' noemen.

Het is aldus niet geheel duidelijk wie in het Antwerpse diamant verhandelt, maar uit ingewonnen informatie blijkt dat er ongeveer 1500 groothandelaars en 250 bewerkers zijn, naast een onbekend aantal handelsbemiddelaars en ten minste 1000 diamanthandelaars. Tevens blijkt uit de verzamelde gegevens dat de vele groothandelaars en bewerkers er nog allerlei andere economische activiteiten op na houden. Zo zijn 268 groothandelaars en bewerkers actief in beide branches, terwijl meer dan 350 handelaars eveneens betrokken zijn bij geheel andere activiteiten, zoals de verkoop of fabricage van juwelen.

De Belgische diamantsector vertegenwoordigt de **groothandelsmarkt** in de wereld. 150 miljoen karaat wordt in Antwerpen in grote pakketten ingevoerd en over ongeveer 2000 handelaars herverdeeld en weer uitgevoerd naar de klant die op zijn maat gesneden goederen ontvangt. Deze herverdeling wordt dan ook weergegeven in een zeer uitgebreide sortering van alle denkbare diamantsoorten. Deze zeer intensieve handel heeft daarmee zeer zware gevolgen voor de Belgische ondernemer, die opereert in een uiterst competitieve markt, waar prijzen zeer scherp zijn en winstmarges bijzonder laag. Eén miskoop betekent een aderslating, één meevaller een kans om verder te groeien. Diamantairs moeten daarom van tijd tot tijd risico's nemen of 'kunnen incasseren'.

De aard van de markt maakt dat de Antwerpse diamantsector moeilijk te vergelijken is met andere sectoren in België. Immers, alle marktspelers zijn verplicht aanwezig te zijn in één kleine wijk van de stad, bestaande uit drie straten. Elke handelaar kijkt dus als het ware over de schouder van elke concurrent mee. Tegelijk is de handel gebouwd op persoonlijke handelscontacten. Het belang van het vertrouwen, en dus ook het wantrouwen, tegenover concurrenten en partners is dan ook zeer groot. De concurrentie is immers erg hard, terwijl de markt erg conjunctuurgevoelig is.

Elke starter heeft dus twee grote barrières die hij/zij moet overwinnen: de acceptatie door de groep van diamantairs en over voldoende kapitaal en vertrouwen beschikken.

Voor de buitenstaander blijft de Antwerpse diamantsector een onbekende wereld. Cijfers over de marktspelers en de sector, afkomstig van verschillende bronnen spreken elkaar tegen op velerlei vlakken. Heel vaak zijn wel vage, macro-economische gegevens beschikbaar, maar concrete informatie over de natuurlijke personen en rechtspersonen zijn vaak onvoldoende betrouwbaar of onvolledig. Ook de handelsactiviteiten zelf zijn niet erg duidelijk. Zo laat de prijsbepaling te wensen over, terwijl het uitgebreide sorteerproces in het Antwerpse ook niet echt bijdraagt tot een betere transparantie.

Tijdens onze zoektocht naar het aantal diamantairs en hun economische aard stelden we vast dat het heel moeilijk is te achterhalen welke entiteiten actief handel drijven in diamant en in welke mate die zijn geregistreerd bij de verantwoordelijke overheidsinstanties. Het is al evenmin duidelijk wat precies op de lokale markt wordt verhandeld, en hoe de Belgische diamantairs handel drijven in het buitenland, meer bepaald in Afrika.

Hieruit concluderen we dat de transparantie van het optreden van de marktspelers in Antwerpen bijzonder klein is. Hoewel we de officiële importeurs en exporteurs kennen, is het allerminst duidelijk welke en hoeveel entiteiten actief zijn op de lokale, en wellicht de informele, internationale markt.

---

³ De Nace-code is het Europese codificatiesysteem dat alle bedrijven in de verschillende nationale economieën indeelt in sectoren en subsectoren volgens hun hoofdactiviteit. Daarmee vormt het systeem de Europese activiteitenstandaard die van toepassing is op de lidstaten van de Europese Unie, zij het dat nationale afwijkingen of aanpassingen zijn toegestaan, naargelang de specifieke aard van de nationale economie.

3.3 De omgevingsanalyse

Omdat de diamantsector deel uitmaakt van de wereldeconomie en onlosmakelijk met de maatschappij verbonden is, oefenen vele recente ontwikkelingen een invloed op haar uit.

De **economische trend** van het laatste decennium van de vorige eeuw is de globalisering, waarmee we op de eerste plaats verwijzen naar een zeer sterke integratie van de goederen- en kapitaalmarkten in de wereld die niet langer door staatkundige grenzen worden gelimiteerd. Het gevolg is openlijke concurrentie tussen werelddelen, deregulering van de financiële markten, de lokalisering van de nijverheid naar lage loonlanden,...

Deze trend is zeer duidelijk zichtbaar in de diamantwereld, die de laatste tien jaar heel wat nieuwe centra heeft zien opkomen, voornamelijk onder invloed van de lage loonkost in het Verre Oosten.

Op **sociaal-cultureel vlak** werd de internationale diamanthandel hoofdzakelijk geconfronteerd met de huidige manifeste uitdrukking van het burgerschap. Een belangrijke factor is hierbij de betrokkenheid van Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's). Als voorbeeld kan de actie van de NGO's in het 'Kimberley Process' worden aangehaald. De Britse NGO 'Global Witness' o.a., klaagde in dit discours aan dat diamanten, hout en andere grondstoffen werden verhandeld door enerzijds oorlogsvoerende partijen in Afrika, anderzijds Westerse bedrijven, waarbij de opbrengst de oorlog financierde en continueerde. Onder druk van de publieke opinie werden in het kader van de VN stappen ondernomen om een einde te maken aan handel in zogenaamde conflictdiamant.

De **technologische evolutie** bracht de diamantsector meer automatisering en specialisatie. De behandeling om de kwaliteit van diamanten te verbeteren (HPHT) en de techniek van de laser om goederen te bewerken, zijn in de diamantwereld wellicht de meest invloedrijke technische ontwikkelingen van de afgelopen decennia.

De globalisering heeft ook enige invloed op de **politieke wereld** hoewel vele, nationaal georganiseerde structuren heel wat weerstand bieden. Zo speelt de VN als politiek forum een grotere rol dan tevoren, net zoals de Europese Unie die meer en meer kandidaat-lidstaten aantrekt. Ook al heeft het buitenlands beleid van vele landen nog steeds een uitgesproken bilateraal karakter, we stellen toch vast dat reeds in het recente verleden multilaterale initiatieven, zoals het 'Kimberley Process' dat een einde moet stellen aan de verdoken handel in conflictdiamant, werden genomen om aan bepaalde problemen, tegemoet te komen.

3.4 De clusteranalyse

De actoren die in de clusteranalyse van naderbij werden bekeken werden als volgt gegroepeerd: **verwante en ondersteunende sectoren in het buitenland** (productie, bewerking, handelscentra,...), **verwante en ondersteunende sectoren in België** (juwelensector), **de financiële en juridische sectoren** (diamantbanken,...), **de sociale, economische organisaties** (de Hoge Raad voor Diamant Antwerpen vzw,...), **de overheid** (VN, EU, Belgische overheid,...) en **de criminaliteit** (financieel-economische criminaliteit, illegale diamant, wapenhandel, drugshandel, terrorisme,...).

Een belangrijke actor in de cluster die de Belgische diamantsector omgeeft, is de Hoge Raad voor Diamant Antwerpen vzw (HRD), die de officiële sectorale vertegenwoordiger is en de 13 belangrijke beroepsverenigingen uit de sector samenbrengt.

Op vlak van het toezicht en de controle op de Belgische diamantsector door de Belgische overheid zijn diverse publieke overheden betrokken zowel op vlak van registratie, controle als opsporing. Een belangrijk element in het toezicht op de internationale diamanthandel in Antwerpen is het 'Diamond Office'. Dit kantoor dat is opgericht binnen de infrastructuur van de HRD, staat onder het gezamenlijk toezicht van het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Economische Zaken. Op basis van een beleid van vergunningen, voorraadcontroles, fysieke expertises en statistische opvolging van de internationale handel krijgt het toezicht op de internationale diamanthandel vorm.

Naast deze controle op de handelsstromen, bestaan er op Belgisch grondgebied tevens gespecialiseerde diensten voor de inspectie van en de opsporing in de diamantsector. Deze diensten kunnen worden teruggevonden bij de Lokale en Federale Politie, maar ook binnen de Administratie van de Bijzondere Belastinginspecties (BBI), Vennootschapsbelastingen en Douane & Accijnzen.

In het licht van het bepalen van de kwetsbaarheid van de diamantsector voor (georganiseerde) criminaliteit werd in het onderdeel **criminaliteit** breed ingegaan op diverse feiten. Deze brede belichting van criminologisch materiaal wordt noodzakelijk geacht om conclusies te formuleren over drie onderscheiden kwetsbaarheden; in eerste instantie de kwetsbaarheid van de Belgische diamantsector voor

misbruik door en infiltratie van externe georganiseerde criminaliteit, in tweede instantie de kwetsbaarheid van de Belgische diamantsector voor interne georganiseerde criminaliteit en in derde instantie de kwetsbaarheid van de Belgische diamantsector als slachtoffer van criminaliteit. Er wordt hierbij ook aandacht besteed aan het ruimer gegeven van het misbruik van het product diamant in criminele strategieën (bijvoorbeeld in de wapenhandel). Uiteraard overstijgt dit laatste gegeven betreffende het product diamant het niveau van de sector diamant.

Uit het materiaal blijkt vooral dat diverse fraudesystemen worden ontwikkeld met medewerking van financiële instellingen en ondernemingen uit de diamantsector. Het frequent aantreffen van verdachte transacties in de diamantsector dient in eerste instantie in verband te worden gebracht met fiscale ontduikingen in een kapitaalintensieve sector die zich met een zekere internationale economische realiteit geconfronteerd ziet. Het bestaan van een niet onbelangrijke 'zwarte handel' verklaart eveneens het gebruik van leningsconstructies om het 'zwart vermogen' opnieuw te kunnen aanwenden bij legaal economische activiteiten. In die zin kan het gros van de overtredingen worden toegeschreven aan illegale praktijken van diamantairs en dus worden bestempeld als interne (georganiseerde) criminaliteit. In de dossiers van deze financieel economische delicten valt echter op het geen individuele gevallen betreft maar vaak een gezamenlijke activiteit van verschillende ondernemingen die dikwijls samenwerken met dezelfde 'gespecialiseerde makelaars'.

Daarnaast worden ook andere vormen van criminaliteit vastgesteld. De opportuniteitsstructuren in en rond de sector en bepaalde eigenschappen van het product diamant maken het interessant het gegeven 'diamant' handig in te passen in een aantal criminele strategieën. Een voorbeeld hiervan is de zaak ABBAS, waar een diamantentiteit en de financiële dienstverlening waarover het kon beschikken werd misbruikt voor het witwassen van gelden uit de drughandel.

3.5 De breedtescan

In de breedtescan wordt de verzamelde informatie samengebracht met het diagram van de indicatoren. Er wordt aan de hand van de informatie uit de vorige drie fasen een kwetsbaarheid per indicator en per onderdeel toegekend. Vijf belangrijke onderdelen komen hierbij aan bod.

Het onderdeel **'toetredingsdrempel'** werd een grote kwetsbaarheid toegekend, omwille van de grote kwetsbaarheden voor twee van de vier onderdelen, waarvan de **'Wetgeving'** het zwaarst doorweegt. Het concrete probleem in dit onderdeel is het feit dat er wel een goede wetgeving aanwezig is, maar de toepassing ervan te wensen overlaat. Dit blijkt voornamelijk uit het profiel van de indicator 'Efficiëntie van de controles' dat een zeer grote kwetsbaarheid werd toegekend. Ook van afschrikking blijkt weinig sprake te zijn, aangezien de indicator 'Repressie', ressorterend onder 'Pakkans', eveneens een zeer grote kwetsbaarheid werd toegewezen. Anderzijds wijst de zeer hoge economische toetredingsdrempel erop dat volwaardige infiltraties door externe georganiseerde misdaad minder evident zijn.

De onderdeel **'levensvatbaarheid van de entiteiten'** wordt een zeer grote kwetsbaarheid toegekend. Twee luiken, namelijk **'transacties'** en **'solvabiliteit'**, kregen een zeer grote kwetsbaarheid. Bij het onderdeel 'solvabiliteit' is het vooral de indicator 'kredietwaardigheid' die een zeer grote kwetsbaarheid werd toegekend en van de drie indicatoren het zwaarst doorweegt. De diamantbedrijven blijken met een solvabiliteitsratio⁴ van 3% nauwelijks over eigen kapitaal te beschikken, terwijl een gemiddelde ratio van een bedrijf in België op 30% ligt. Dit betekent dat de diamantbedrijven geen financiële onafhankelijkheid hebben en volledig afhankelijk van externe financiering door banken of andere geldschieters. Het gevolg is dat hun volledige activiteit berust op geleend geld en schuldvorderingen. In een conjunctuurgevoelige context vereist een dergelijk gegeven bijzondere aandacht in het kader van infiltratiepogingen in entiteiten geplaagd door een financieel zwakke onderbouw. De derde pijler **'kosten'**, levert een grote kwetsbaarheid op.

---

⁴ Met de solvabiliteit wordt verwezen naar de verhouding tussen het eigen vermogen tegenover het vreemd vermogen binnen de entiteit. Indien het eigen vermogen slechts 3% tegenover het vreemde vermogen inneemt, is de eigen financiële basis uiterst zwak is en de entiteit totaal afhankelijk is van externe financiering, waar een zeer grote kwetsbaarheid dreigt.

Met **'de aard van het product'** komen we bij de zes eigenschappen die tegelijk indicatoren zijn. Telkens moeten de indicatoren worden afgewogen tegenover de drie functies van het product: **handel, betaling en belegging**. Vijf van de zes producteigenschappen kregen een zeer grote kwetsbaarheid toegekend:

- 'Stabiliteit van het product': de duurzaamheid van het product legt aan de 'criminele ondernemer' geen limiet op in de manier waarop en wanneer hij kiest het product te verhandelen.
- 'Mobiliteit': diamant en de immense waarde waar het soms voor staat is zeer gemakkelijk transporteerbaar op een weinig zichtbare manier.
- 'Compatibiliteit/flexibiliteit': diamant biedt de 'criminele ondernemer' de mogelijkheid om een uiterst flexibele organisatie en activiteit op te zetten en te continueren.
- 'Productdifferentiatie': diamant als 'wit product' kan op geen enkel moment individueel geïdentificeerd of getraceerd kan worden.
- 'Prijselasticiteit': toont aan dat diamant aantrekkelijk is als betaalmiddel en investeringsgoed, zodat er mogelijke links zijn met criminele activiteiten en/of individuen.

Het onderdeel **'zwarte markt'** wordt een zeer grote kwetsbaarheid toegekend. De beide indicatoren waaruit dit onderdeel is opgebouwd, namelijk 'omvang' en 'vraag op de markt' worden tevens elke afzonderlijk een zeer grote kwetsbaarheid toegekend. De omvang van de internationale markt wordt door experts en insiders geschat op 15-30% van de wereldproductie. Het gegevensmateriaal wijst op het bestaan van een substantiële 'zwarte handel'. Gezien de ernst van de aanwezigheid en omvang van de markt, maar vooral de structuur wordt een zeer grote kwetsbaarheid toegekend.

Het onderdeel **'internationaal karakter'** bestaat uit twee indicatoren: 'internationale handelsnetwerk' en het 'politiek en economisch gewicht'. Beide indicatoren, en dus ook het onderdeel, werd een zeer grote kwetsbaarheid toegewezen. Terwijl een belangrijk gedeelte van de diamanthandel zich in België bevindt, is de economische sector en alle activiteiten van de *'diamond pipeline'* sterk geïnternationaliseerd. De internationale context en structuur geven immers meer perspectief en nuance aan de (criminele) feiten in en rond de diamantsector. De politiek-economische realiteit van het Afrikaanse continent, de handelsrelaties met Rusland en Israël en het bestaan van zogenaamde belastingsparadijzen kunnen Antwerpen als internationaal diamantcentrum sterk en negatief beïnvloeden.

3.6 De dieptescan

Tijdens het uitvoeren van de dieptescan werd duidelijk dat de ontwikkelde indicatoren niet geschikt zijn om de kwetsbaarheid van structuren te duiden, maar enkel kunnen gebruikt worden om indicaties voor een kwetsbaarheid naar inhoud te identificeren. Bij gevolg bleken we niet in staat om deze scan uit te voeren.

4. Conclusies & aanbevelingen

4.1 Een eerste multidisciplinaire kwetsbaarheidanalyse van een economische sector

1. De analyse van de diamantsector is de **eerste sectoranalyse** waarop de methodologie werd toegepast. Het is bijgevolg niet mogelijk de uitspraken over de kwetsbaarheid van deze sector met die van andere sectoren te vergelijken.
2. De analyse van de diamantsector is een **kwetsbaarheidanalyse** m.b.t. georganiseerde criminaliteit. Uitspraken over de kwetsbaarheid van de sector zijn dan ook niet noodzakelijk gebaseerd op vaststellingen van concrete aantastingen van de sector door georganiseerde criminaliteit. Kwetsbaarheidanalyses hebben ook tot doel aspecten van potentieel gevaar te detecteren.
3. In tegenstelling tot een analyse van criminele groeperingen, is een kwetsbaarheidanalyse niet primair gericht op de georganiseerde criminaliteit, maar op de **omgeving en de opportuniteitsstructuren** ervan. Een sectoranalyse dient dan ook noodzakelijk andere dan criminologische gegevens te bevatten en in een **multidisciplinair kader** te worden uitgevoerd waarin ook economische gegevens een belangrijke plaats hebben.
4. Een van de doelstellingen van de kwetsbaarheidanalyse was het **testen van de toepasbaarheid van de methodologie** ontwikkeld in het eerste deel van het onderzoek. Een algemene

vaststelling is dat de methodologie toelaat om een grondige analyse uit te voeren van een economische sector en onderbouwde uitspraken te doen over de kwetsbaarheid ervan. Niettemin dringen een aantal bijstellingen zich op. Zo bleek het zinvol om de indicatoren te hergroeperen en er enkele weg te laten of anders te definiëren. Tenslotte wees de toepassing van de methodologie uit dat verder (economisch) onderzoek noodzakelijk is om de onderdelen ‘referentiemodellen’ en de daaraan gekoppelde ‘dieptescan’ verder uit te bouwen.

4.2 Eerste vaststelling: een complexe en weinig transparante sector

1. De (Belgische) diamantsector is een onderdeel van een groter geheel en staat bijgevolg niet op zich. Wijzigingen in de sociaal-economische realiteit en een veelheid aan binnenlandse en buitenlandse actoren beïnvloeden de omgeving waarin deze sector functioneert. Een evaluatie van de kwetsbaarheid van de sector is dan ook niet mogelijk zonder deze **context** mee in rekening te brengen.
2. De sector kampt met een groot **definitie- en een registratieprobleem**. De term ‘diamantair’ heeft geen eenduidige invulling gekregen zodat een adequate en eenvormige registratie van de activiteiten binnen de sector nagenoeg onmogelijk wordt.
3. Dit gebrek aan registratie en overzicht zorgt ervoor dat de **overheid en de sector onvoldoende betrouwbare informatie** hebben voor een goede uitoefening van hun controle- en toezichtstaken.
4. Het transparantieprobleem zorgt ook voor een **enorme versnippering op het vlak van controle en toezicht**, waardoor de verschillende betrokken diensten nog zeer veel naast elkaar werken en de aanwezige informatie onvoldoende wordt gekoppeld en begrepen. Bovendien kampen deze diensten vaak met een **gebrek aan infrastructuur, mensen en middelen** om eigen expertise inzake diamant uit te bouwen.
5. De **stroom, oorsprong en eindbestemming van de financiële transacties** blijven vaak onbekend en het is nagenoeg onmogelijk om de **activiteiten van Belgische diamantairs in een internationale context** te traceren.

4.3 Tweede vaststelling: meer dan fiscale en economische criminaliteit alleen

1. De criminele activiteiten in de diamantsector hebben hoofdzakelijk betrekking op **fiscale en economische misdrijven**, witwassen en de handel in illegale (conflict)diamant.
2. Niettemin creëren de aard van het verhandelde product, de (infra)structuur en de reputatie van de sector bijkomende mogelijkheden voor misbruik door personen van in en buiten de sector voor het plegen van andere criminele activiteiten (drughandel, wapenhandel,...).

4.4 Derde vaststelling: Zeer grote tot grote kwetsbaarheid

Een zeer grote kwetsbaarheid werd vastgesteld op de volgende punten:

- a. De aard van het **economisch product** diamant: Bepaalde producteigenschappen zoals de mate van mobiliteit, de compatibiliteit en flexibiliteit zorgen ervoor dat diamanten handig in de illegale strategieën van criminele groeperingen kunnen worden ingepast, zonder dat een structurele link met de diamantsector noodzakelijk is;
- b. Het **internationaal karakter** van de diamanthandel: Terwijl een belangrijk gedeelte van de diamanthandel zich in België bevindt, is de economische sector en de besluitvorming in dat verband sterk geïnternationaliseerd. Zolang op internationaal niveau enkel actie wordt ondernomen m.b.t. deelaspecten van de problematiek (b.v. conflictdiamanten), blijft het internationaal karakter van de sector zeer belangrijke mogelijkheden creëren voor allerhande illegale praktijken en blijft elk puur nationaal optreden in ruime mate gehypothekeerd;
- c. De beperkte **levensvatbaarheid** van diamantbedrijven: De sector is zeer kapitaalintensief en conjunctuurgevoelig en wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een heel aantal economische entiteiten met een lage solvabiliteit. Deze financiële druk maakt de sector zeer kwetsbaar voor ongeoorloofde activiteiten en het aanbod van illegaal kapitaal door criminele groeperingen.
- d. De aanwezigheid, maar vooral de aard, van een omvangrijke **zwarte markt**.

Een kleinere, doch nog steeds grote, kwetsbaarheid werd vastgesteld op het vlak van de **toetredingsbarrière**. Deze score is het gevolg van de vastgestelde kwetsbaarheden inzake:

- a. **‘Bedrijfsethiek’**, en dan vooral ‘transparantie’: Niettegenstaande een groeiende openheid van de diamantsector naar (vooral de Belgische) overheden toe, blijkt het wederzijds vertrouwen nog fragiel waardoor de gehele bedrijfsvoering in de sector nog steeds weinig transparant is.
- b. **‘Mate van regulering’**, en dan vooral de indicatoren ‘pakkans’ en ‘sluitende toepassing van de wetgeving’: Hoewel de Belgische overheid sinds kort bijzondere inspanningen levert op wetgevend en organisatorisch vlak, blijft er nog veel werk aan de winkel voor alle betrokken actoren. De uitdaging bevindt zich daarbij meer op het niveau van de toepassing dan op dat van de regulering zelf. De oorzaak daarvan is eerder het gebrek aan systematische coördinatie tussen en in de betrokken instanties, dan dat er sprake zou zijn van enig gedoogbeleid door de overheden.
- c. Tenslotte werd vastgesteld dat **niet elke kwetsbaarheid even veel mogelijkheden biedt voor directe remediëring**. Zo is het b.v. eenvoudiger om concrete actie te ondernemen op het vlak van de levensvatbaarheid of de toetredingsbarrière dan wat betreft de aard van het product.

4.5 Aanbeveling tot verder wetenschappelijk onderzoek

1. Het verder **perfectioneren van de methodologie** voor het uitvoeren van sectoranalyses;
2. Het toepassing van de methodologie op **andere economische sectoren** zodat vergelijkingen kunnen worden gemaakt;
3. Het **inpassen van sectoranalyses in de lange termijn methodologie** die wordt gebruikt voor de Belgische en Europese rapporten inzake georganiseerde criminaliteit zodat deze uitgebouwd kunnen worden tot echte dreigingsanalyses.

4.6 Aanbeveling tot multidisciplinaire samenwerking en coördinatie bij preventie en repressie

Op vlak van **preventie**:

- a. Multidisciplinaire samenwerking **tussen en binnen de verschillende overheidsdiensten** betrokken bij het toezicht op de diamantsector zodat bij de ‘eerstelijnsdiensten’ een beter inzicht in de sector kan worden verkregen en een aantal problemen en misbruiken in een vroeg stadium kunnen worden gedetecteerd, gesignaleerd en eventueel geredieerd. Dit kan o.m. via:
  - Het uitwerken van een eenvormig, efficiënt en betrouwbaar **registratiesysteem**. Dit vereist een duidelijke **definiëring** van diverse entiteiten actief in de sector, al dan niet gekoppeld aan een regeling inzake de **toegang tot het beroep**
  - Het op basis van de samengevoegde informatie uitwerken van **risicoanalyses** als leidraad voor prioriteitenstelling bij het toezicht en controle;
  - Het verder **sensibiliseren inzake structurele kwetsbaarheden** die voortkomen uit de indicatoren “aard van het product” en “internationaal karakter” van de diamantsector.
- b. Samenwerking tussen **overheid en de sector zelf** waarbij afspraken, gemaakt worden over **informatie en registratie** (waaronder b.v. de toegang tot het beroep). De Hoge Raad voor Diamant en de diamantbanken kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Tevens zou de sector gestimuleerd kunnen worden om, waar mogelijk, aan **autoregulering** (b.v. via kwaliteitslabels) en **intern toezicht** (b.v. via interne audits en netwerkanalyses) te doen. Ook bij het uitwerken van eventuele maatregelen die de **solvabiliteit** van de economische entiteiten in de sector zouden kunnen verhogen, kan de sector zelf een belangrijke rol spelen.
- c. **Internationale samenwerking en informatie-uitwisseling** tussen actoren betrokken bij internationale diamanthandel.
  - Het **Kimberley proces en de discussies op het niveau van de Europese Unie** zijn zeer belangrijk. Er dient evenwel over gewaakt dat een te eenzijdige aandacht voor conflictdiamanten het zicht op andere kwetsbaarheden van de internationale diamanthandel niet verengt.
  - De bestaande **VN-expertpanels** kunnen een belangrijke bron van informatie zijn, mits er oordeelkundig gebruik van wordt gemaakt.
  - Het is van belang een **internationaal monitoring-mechanisme** uit te werken dat de goederenstromen eenvormig registreert en in kaart brengt;
  - Tevens is het zinvol om, in samenwerking met de sector, de bestaande internationale initiatieven inzake zelfregulering verder uit te bouwen tot een **afdwingbare internationale deontologische code** voor diamantairs; en

- **Internationale afspraken inzake het fiscaal-economisch beleid** in het algemeen en de diamantsector in het bijzonder verder te stimuleren.

Op vlak van **repressie**:

- a. Multidisciplinaire samenwerking en informatie-uitwisseling tussen **vervolgings-, opsporings- en inspectiediensten**. De reeds bestaande *Task Forces* zijn vanuit dit perspectief zeer zinvol en dienen verder te worden uitgebouwd en geoperationaliseerd zodat ook binnen de verschillende betrokken diensten (b.v. het Ministerie van Financiën inzake de strijd tegen de zwarte markt) gericht kan worden gewerkt;
- b. Samenwerking tussen **wetshandhavinginstanties en de sector zelf**, o.m. via een verdere verfijning van de afspraken tussen de Hoge Raad voor Diamant en het parket te Antwerpen. Ook de verdere ontwikkeling van een **intern sanctiesysteem** (tucht) voor deontologische inbreuken kan hierbij worden aanbevolen;
- c. De uitbouw van een **internationale samenwerking** tussen alle actoren betrokken bij de controle van de internationale diamanthandel.

Een link tussen preventie en repressie: Informatie-uitwisseling tussen preventie en repressie is noodzakelijk opdat op beide niveaus met een concreet zicht op zaken zou kunnen worden gehandeld. Dit zou o.m. mogelijk zijn indien de bestaande *Task Forces* ook een preventieve functie zou worden toebedeeld. Het is noodzakelijk om een dergelijke informatie-uitwisseling van een specifiek wettelijk kader te voorzien (gewapend bestuur).